Документ подписан простой электронной подписью
Информация о владельце:
ФИО: Сыров Игорь Анатольевич
Должность: Директор
Дата подписания: 30.10.2023 15:10:39
Уникальный программный ключ:
b683afe664d7e9f64175886cf9626a198149ad36

СТЕРЛИТАМАКСКИЙ ФИЛИАЛ
ФЕДЕРАЛЬНОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО БЮДЖЕТНОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО УЧРЕЖДЕНИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ
«УФИМСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ НАУКИ И ТЕХНОЛОГИЙ»

Факультет ***Башкирской и тюркской филологии***
Кафедра ***Татарской и чувашской филологии***

Аннотация рабочей программы дисциплины (модуля)

дисциплина ***Б1.В.05 Детская (чувашская) литература***

часть, формируемая участниками образовательных отношений

Направление

44.03.05 ***Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)***
код наименование направления

Программа

Родной (татарский, чувашский) язык и литература, Иностранный язык

Форма обучения

Очная

Для поступивших на обучение в
2023 г.

Стерлитамак 2023

1. Перечень планируемых результатов обучения по дисциплине, соотнесенных с установленными в образовательной программе индикаторами достижения компетенций

Формируемая компетенция (с указанием кода)	Код и наименование индикатора достижения компетенции	Результаты обучения по дисциплине (модулю)
ПК-1. Способен использовать теоретические и практические знания для постановки и решения исследовательских задач в предметной области и в области образования	ПК-1.1. Знает о знаково-символической природе и генезисе языковых и литературных явлений, факторах их исторического развития для объяснения актуальных проблем и тенденций развития языка и литературы.	Обучающийся должен: Знать методы научного исследования в предметной области
	ПК-1.2. Умеет интерпретировать лингвистические, историко-литературные, культурно-мировоззренческие явления и процессы в контексте общей динамики развития языка и литературы с учетом их использования для решения исследовательских задач .	Обучающийся должен: Уметь использовать методы проведения научных исследований в филологии, литературоведении.
	ПК-1.3. Владеет навыками комплексного поиска, анализа и систематизации информации по изучаемым проблемам языка и литературы с использованием научных и текстовых источников, научной и учебной литературы, информационных баз данных.	Обучающийся должен: Владеть категориально-понятийным аппаратом проведения исследования.

2. Цели и место дисциплины (модуля) в структуре образовательной программы

Цели изучения дисциплины:
Дисциплина «Детская (чувашская) литература» относится к части, формируемой участниками образовательных отношений.
Цели изучения дисциплины – формирование знаний об истоках, периодах развития чувашской детской литературы, ее специфике и особенностях произведений, предназначенных для детского чтения.

Дисциплина изучается на 4 курсе в 8 семестре

3. Объем дисциплины (модуля) в зачетных единицах с указанием количества академических или астрономических часов, выделенных на контактную работу обучающихся с преподавателем (по видам учебных занятий) и на самостоятельную работу обучающихся

Общая трудоемкость (объем) дисциплины составляет 2 зач. ед., 72 акад. ч.

Объем дисциплины	Всего часов
	Очная форма обучения
Общая трудоемкость дисциплины	72
Учебных часов на контактную работу с преподавателем:	
лекций	10
практических (семинарских)	22
другие формы контактной работы (ФКР)	0,2
Учебных часов на контроль (включая часы подготовки):	
зачет	
Учебных часов на самостоятельную работу обучающихся (СР)	39,8

Формы контроля	Семестры
зачет	8

4. Содержание дисциплины (модуля), структурированное по темам (разделам) с указанием отведенного на них количества академических часов и видов учебных занятий

4.1. Разделы дисциплины и трудоемкость по видам учебных занятий (в академических часах)

№ п/п	Наименование раздела / темы дисциплины	Виды учебных занятий, включая самостоятельную работу обучающихся и трудоемкость (в часах)			
		Контактная работа с преподавателем			СР
		Лек	Пр/Сем	Лаб	
1	**Раздел 1**	**10**	**22**	**0**	**39,8**
1.1	: Введение. Детская литература как учебная дисциплина. Фольклор и детская литература.	1	2	0	0
1.2	Возникновение и развитие детской чувашской литературы в XIX в	1	0	0	4
1.3	И.Я. Яковлев – основоположник детской чувашской литературы.	0	2	0	0
1.4	Детская чувашская литература нач. XX в.	1	0	0	4
1.5	Идейное содержание сказок К.Иванова.	0	2	0	0
1.6	Особенности развития детской чувашской литературы в 20-30-е годы.	1	0	0	4
1.7	Творчество М. Трубиной	0	2	0	0
1.8	Поиски жанра и стиля в чувашской детской литературе 30-50-х годов	2	2	0	4
1.9	Детская литература военных лет. Повести для детей Л.Агакова.	0	2	0	0

1.10	Развитие детской чувашской литературы 50-80-х гг.	2	0	0	4
1.11	Поиски стиля и жанра детской литературы 50-80-х гг. Творчество Г.Харлампьева.	0	2	0	0
1.12	Детская литература кон . XX нач. XXI вв.	2	0	0	4
1.13	Рассказы и сказки для детей К.Чулкас.	0	2	0	4
1.14	Тема войны в произведениях В.Алендея.	0	2	0	4
1.15	Творчество В. Петрова.	0	2	0	4
1.16	Творчество В.Енеш.	0	2	0	3,8
	Итого	**10**	**22**	**0**	**39,8**

4.2. Содержание дисциплины, структурированное по разделам (темам)

Курс лекционных занятий

№	Наименование раздела / темы дисциплины	Содержание
1	**Раздел 1**	
1.1	: Введение. Детская литература как учебная дисциплина. Фольклор и детская литература.	«Ача-пăча литератури» ăнлав. Çак литература кĕçĕн, вăтам тата аслă çулсенчи ачасем валли çырнă илемлĕ хайлавсене, çавăн пекех çамрăк ăру кăмăлласа вулакан ытти йышши хайлавсене пĕрлештерсе тăни. Çак предметăн хăйнеевĕрлĕхĕ, содержанийĕ. Ăна вĕренес тĕллевсем. Ача-пăча сăмахлăхĕ – пĕтĕмĕшле фольклорăн уйрăлми пайĕ. Вăл ĕлĕк авалтан халăх педагогикин тĕллевĕсене пăхăнса аталанса пыни. Чăваш ача-пăча сăмахлăхĕн жанрĕсем.
1.2	Возникновение и развитие детской чувашской литературы в XIX в	Чăваш ача-пăча литературин пĕрремĕш утăмĕсем. Ача-пăча теми Е.И. Рожанскипе С.М. Михайлов пултарулăхĕнче. Н.И. Золотницкин ачасене вулама чăвашла çырнă пĕрремĕш кĕнеки – «Чуваш кнеге» (1867). И.Я. Яковлевпа К.В. Ивановăн пĕчĕккисене халаллана хайлавĕсем. Н.М. Охотниковăн этнографи очеркĕсенчи автобиографилĕх, унти ачасен сăнарĕсем. М.Ф. Федоровăн «Арçури» поэми (1879). Вăл реализмла чăваш литературине аталанма пысăк витĕм кӳни. Çыравçăн «Чиртен сыватни» очеркĕнчи ачалăх теми. И.Н. Юркинăн (Юркка Иванĕн) «Чăваш ачи» очеркĕ (1897).
1.4	Детская чувашская литература нач. XX в.	XX ĕмĕр пуçламăшĕнчи чăваш ача-пăча литературин пирвайхи тĕслĕхĕсем халăх сăмахлăхĕпе тачă çыхăнура пулни. Вĕсем малашнехи ача-пăча литературине аталанма пысăк витĕм кӳни. К. Иванов, Н. Шелепи, Н.В. Шупуççыннин ачасем валли çырнă хайлавĕсем.
1.6	Особенности развития детской чувашской литературы в 20-30-е годы.	Çĕр-шывăн тата Чăваш Енĕн Октябрь пăлхаварĕ хыççăнхи тата 20-мĕш çулĕсенчи обществăпа политика, экономикăпа культура лару-тăрăвĕ. Ача-пăча литературине ертсе пырассине патшалăх хăй аллине илнин ыра тата сивлек енĕсем. Тĕнче тата вырăс ача-

		пăча классикисен тăван чĕлхене куçарнă хайлавĕсен тата халăх юмахĕсен чăваш ачисен вулавĕнчи пĕлтерĕшĕ. Трубина Мархвин совет ача-пăча литератури кун-çулĕн пуçламашĕнчи вырăнĕ.
1.8	Поиски жанра и стиля в чувашской детской литературе 30-50-х годов	Çак тапхăрти литературăри чăнлăхлă-тĕрĕслĕхлĕ аналитикăллă пулăмсем. Мал ĕмĕтлĕ çыравçăсем саманан драматизмлă тата трагизмлă хирĕçĕвĕсене асăрхама тăрăшни. Чăваш ача-пăча литератури çав тапхăрта пĕтĕм чăваш литературипе юнашар утни. 30-мĕш çулсенчи ача-пăча прозипе поэзийĕн çĕкленĕвĕ.
1.10	Развитие детской чувашской литературы 50-80-х гг.	50-мĕш çулсен иккĕмĕш çурринче тата 60-мĕш çулсен пуçламăшĕнче çĕр-шыври общество пурнăçĕнче паллă улшăнусем пулса иртни. 70-мĕш çулсенчи тата 80-мĕш çулсен пĕрремĕш çурринчи экономикăпа политикăри стаганци (ӳсĕмсĕрлĕх) пулăмĕсем. Совет обществин 80-мĕш çулсен пуçламăшĕнчи кризисла лару-тăрăвĕ. Пултарулăх ĕçне администраци енчен хутшăнас меслетсем çĕнелсе вăйланни. Ку тапхăрти ача-пăча литератури пĕтĕм чăваш литературин витĕмне туйса тăни. Ача-пăча литературин ӳсĕм паллисем. Çак литературăна çĕнĕ писательсем хутшăнни.
1.12	Детская литература кон . XX нач. XXI вв.	Хальхи чăваш литературин жанрпа стиль тĕлĕшĕнчи тĕрлĕ енлĕхĕ. Хайлавсен содержани пуянлăхĕпе форма витĕмлĕхĕ ӳсни. Çыравçăсем философипе психологи, социологилле тишкерӳ мелĕсемпе тухăçлăрах усă курма тытăнни. Ку чухнехи чăваш ача-пăча литературин ӳсĕмĕ. Ача-пăча прозинче пысăк хастарлăх кăтартакан çыравçăсем: В.А. Элпи, В.С. Алентей, Г.В. Краснов, Е.Н. Лисина, В.Г. Енĕш, В.П. Петров, Юхма Мишши, А.С. Савельев-Сас, К.К. Петров, И.П. Егоров, Е.Б. Осипова, Л.М. Иванова, Ю.А. Силэм, А.П. Казанов, Б. Чиндыков, Н.В. Симунов, С. Абаш. Вĕсен повеçĕсемпе калавĕсен хăйнеевĕрлĕхĕ, сюжетпа сăнар тăвас уйрăмлăхĕсем. Наукăпа фантастика тата приключени жанрĕн çĕнĕ çĕкленĕвĕ (Н.Н. Максимовăн «Пĕррехинче, XXIV ĕмĕрте…», М.П. Сунталăн «Алтăр çăлтăр шерпечĕ», В.Г. Енĕшĕн «Çакă çутă тĕнчере» кĕнекисем). В.И. Давыдов-Анатрин, Г.А. Ефимовăн, А.А. Галкинăн, Ю.С. Сементерĕн, П.В. Афанасьевăн, Ю.Г. Айдашăн, В.П. Тимаковăн, М.П. Сениэлĕн, Н.А. Теветкелĕн, Н.А. Исмуковăн тата ытти поэтсен ача-пăча валли çырнă сăввисем. Юхма Мишши, Р.В. Сарпи, П.К. Львов, Н.В. Ытарай пьесисем.

Курс практических/семинарских занятий

№	Наименование раздела / темы дисциплины	Содержание
1	**Раздел 1**	
1.1	: Введение. Детская литература как учебная дисциплина. Фольклор и детская литература.	Ача-пăча сăмахлăхĕ – пĕтĕмĕшле фольклорăн уйрăлми пайĕ. Вăл ĕлĕк авалтан халăх педагогикин тĕллевĕсене пăхăнса аталанса пыни. Чăваш ача-пăча сăмахлăхĕн жанрĕсем, сăпка юррисем, пĕчĕк ачасене йăпатмалли

		такмаксем, ачасен йӑла юррисемпе календарь поэзийӗн ытти тӗслӗхӗсем, кулленхи сӑвӑ-юрӑ, вӑйӑ юррисем, «хӑвӑрт сӑмахпа» «вӑрттӑн чӗлхе» тӗслӗхӗсем, шӳтсем, юмах-халап, ӑса вӗрентекен пӗчӗкҫӗ калавсемпе юптарусем, сутмалли юмахсем, ачасене вӗрентсе каланӑ ваттисен сӑмахӗсем. Чӑваш ача-пӑча сӑмахлӑхӗн хайлавӗсен содержанипе форма уйрӑмлӑхӗсем. Вӗсен пурнӑҫри пӗлтерӗшӗ. Ҫак хайлавсем мӗн ӗлӗкрен тӑван халӑхӑн йӑла пурнӑҫӗпе ҫыхӑнни. Ача-пӑча сӑмахлӑхӗн хӑйнеевӗрлӗхӗ, илемлӗхӗ, сӑнарлӑхӗ. Халӑх сӑмахлӑхӗ – чӑваш ача-пӑча литературин ҫӑл куҫӗсенчен пӗри, ӑна малалла аталанма пулӑшаканӗ, ачасен вулавӗн пӗр пӗтӗм пайӗ.
1.3	И.Я. Яковлев – основоположник детской чувашской литературы.	XIX ӗмӗрти тата XX ӗмӗр пуҫламӑшӗнчи ача-пӑча литератури. И.Я. Яковлев –чӑваш ача-пӑча литературине пуҫарса яраканӗ. «Автан», «Чакак», «Арман туни» калавсенчи дидактизм. Сӑнарлӑх мелӗ. Ачасене тимлӗ пулма вӗрентекен калавсем («Лаша шырани», «Тӑвӑл»). И. Яковлев калавӗсенчи илемлӗхпе сӑнарлӑх. Унӑн аса-илӗвӗ.
1.5	Идейное содержание сказок К.Иванова.	К.В. Ивановӑн «Нарспи» поэминчи ачасен сӑнарӗсем. Поэтӑн сӑвӑлла юмахӗпе балладисем: «Икӗ хӗр», «Тимӗр тылӑ» тата «Тӑлӑх арӑм». Халӑх юмахӗсен сюжечӗсемпе тата сӑнарӗсемпе усӑ курнин паллисем. Юмахсенчи ӑса вӗрентсе каланӑ шухӑш. Поэтӑн ҫут ҫанталӑкри пулӑмсене халалланӑ сӑввисем. Вӑл А.Н. Майковӑн «Сӑпка юррине», К.Д. Ушинский «Чӗкеҫне», вырӑс тата украин юррисене чӑвашла куҫарни.
1.7	Творчество М. Трубиной	20-30-мӗш ҫулсенчи ача-пӑча литературин аталанӑвӗ. М. Трубинан чӑваш ача-пӑча литературинчи вырӑнӗ. М. Трубина хайлавӗсенчи ӑса вӗрентсе калакан шухӑш («Шӗшкӗ», «Вӗренепе куршанкӑ», «Ютран килни»).«Ача чухнехи» повесть. Жанр уйрӑмлӑхӗсем.Писатель пурнӑҫӗ тата тӗп героиня шӑпи.Повеҫри сӑнарсен системи.Мархва сӑнарне уҫса парас уйрӑмлӑхсем.
1.8	Поиски жанра и стиля в чувашской детской литературе 30-50-х годов	Вӑтӑрмӗш ҫулсенче культурӑна унӑн воспитани пӗлтерӗшне кура хакласси йӑлана кӗрсе пынине, литературӑра норматизмпа схематизм, конфликтсӑрлӑхпа ӗҫ-пуҫа ытлашши хитрелетсе кӑтартас туртӑм сарӑлнине мӗнле ӑнланатӑр.Ҫак тапхӑрти ача-пӑча литературинчи чӑнлӑхлӑ-тӗрӗслӗхлӗ, аналитикӑлла пулӑмсене палӑртӑр. С. Элкер, И. Ивник, Ухсай Яккӑвӗ, В. Бараев тата ытти поэтсем чӑваш сӑвӑлла юмах жанрне аталантарма кӳнӗ витӗмлӗ сӑнар. Л. Агаковпа М. Данилов-Чалтун тата ытти ҫыравҫӑсем чӑваш ача-пӑча прозине приключенипе фантазилӗх туртӑмӗпе еплерех пуянлатнӑ. Ача-пӑча писателӗсен пысӑк калӑплӑ хайлавӗсем (поэма, повесть) ҫырас ӑсталӑхӗ ӳссе пынине кӑтартса парӑр. Вӑтӑрмӗш ҫулсенчи литературӑра хӑш ҫыравҫӑсен хайлавӗсенче

		ачасен сăнарĕсем ăнăçлăрах пулса тухнă.
1.9	Детская литература военных лет. Повести для детей Л.Агакова.	Вăрçă вăхăтĕнчи ача-пăча литературин аталанăвĕ. Леонид Агаковăн литературăри пултарулăхĕ. Л. Агаков пултарулăхĕнчи вăрçă теми. («Фронтри ачасем», «Ылтăн вăчăра», «Партизан Мурат», «Салтак ачисем»). «Салтак ачисем» повестьри интернационализм. Ачасен сăнарĕсем, сăнарсен системи.
1.11	Поиски стиля и жанра детской литературы 50-80-х гг. Творчество Г.Харлампьева.	50-мĕш çулсен иккĕмĕш çуррипе 80-мĕш çулсем хушшинчи ача-пăча литературин аталанăвĕ. Г. Харлампьев пурнăçĕпе пултарулăхĕ. «Илемлĕ ир» – пурнăç чăнлăхне романтикăлла çутатса паракан произведении. Повестьри гуманизм ыйтăвĕ. Автор позицийĕ. Аринкăпа Эскетенĕн сăнарĕсем. Писателĕн геройсене ăсталас пултарулăхĕ.
1.13	Рассказы и сказки для детей К.Чулкас.	Прозаикăн ачасем валли çырнă калавĕсем: «Шăркалчă кăвакал», «Кĕтӳ ачи», «Чаплă хăнасем» т.ыт.те. Писателĕн юмах-халапĕсем: «Упа тытни», «Ăсан тытни», «Ĕмĕтсĕр кушак аçи», «Лапшу Çтаппанĕ», «Сунарçă халапĕсем». Чулкаç вырăсларан чăвашла куçарнă хайлавсем.
1.14	Тема войны в произведениях В.Алендея.	Халăх писателĕн пурнăçĕпе литературăри ĕçĕ-хĕлĕ. Пултарулăхăн малтанхи тапхăрĕнче ачасем валли çырнă сăвăсем. «Пирĕн кил» кĕнеке (1952). Унта хускатнă ыйтусем, шухăшсем, темăсем. Çамрăк ăрава халаллана пирвайхи проза кĕнекисем: «Пограничниксем» (1955), «Чикĕре» (1959). Çак хайлавсенчи патриотлăхпа паттăрлăх кĕввисем. Вĕсенчи çĕр-шыв хуралçисен, чикĕ сыхлакансен сăнарĕсем. Ку кĕнекесем çамрăк ăрăвăн патриотла туйăмне аталантарма пулăшни. «Хĕрлĕ кĕпе» тата «Микка Минчук» повеçсем. Вĕсен тĕп шухăшĕ, сюжечĕ, тытăмĕ, чĕлхипе стилĕ. Повеçсенчи ачасен сăнарĕсем. Писателĕн ачасем валли çырнă публицистики («Кĕр мăнтăрĕ», «Вăхăт хакĕ» т.ыт.те). Автор вĕсем урлă çамрăк вулакансемпе пурнăçри кирлĕ ыйтусем пирки ăш пиллĕн калаçни.
1.15	Творчество В. Петрова.	Писатель пурнăçĕпе пултарулăхĕ. Çыравçă моральпе этика, кăмăл-сипет ыйтăвĕсене хускатни («Салтак сăн ӳкерчĕкĕ»). Сăпайлă та ырă кăмăллă пулма вĕрентекен хайлавсем («Мулаххай», «Сехет», «Кăкшăм», «Пекĕ»). Тасалăх, кăмăл-сипетлĕх, çынлăх, çут çанталăкпа этем хушшинчи проблемăсене хускатни («Тупăлча», «Улăппа шăши», «Усал ят»).
1.16	Творчество В.Енеш.	80-мĕш çулсен пуçламăшĕпе паянхи вăхăт хушшинчи ача-пăча литератури. Виталий Енĕш пултарулăхĕ. Енĕш хускатнă ыйтусем: туслăхпа тăванлăх, ырăпа усаллăх.

		«Пĕчĕк шăнкăрч пĕчĕк мар», «Чун кăварĕ», «Ĕмĕр иртет – кун юлать», «Тус е тăшман». Асăннă хайлавсенчи ачасен сăнарĕсем. Вĕсен характерĕсемпе интересĕсем. Енĕшĕн ача-пăча литературинчи пĕлтерĕшĕ.